

1 Water-Land-Schap

Hoe kunnen landbouw, het watersysteem en versterking van het landschap hand in hand gaan? Op welke manier ga je aan de slag in een concreet gebied en vanuit lokale coalities? We leren uit inspirerende voorbeelden.

Sessievoorzitter: Griet Celen (VLM)

 Het programma Water-Land-Schap werd opgezet om lokale coalities te stimuleren en te steunen. Welke lokale voorbeelden werken inspirerend en hoe zijn de processen gelopen? **Liesbeth Gellinck** (VLM)

 Bodemverharding in landbouwgebied is minstens even problematisch als betonverharding in stedelijk gebied. Het verstoort de sponswerking van de bodem, met alle gevolgen van dien. De gebiedscoalitie {beek.boer.bodem} in de vallei van de Aa probeert hier antwoorden op te zoeken. Landbouwers en natuurbeheerders denken er samen na over maatregelen om de gevolgen van de klimaatwijziging te beperken. Het gaat om methodes die helpen bij het verbeteren van de bodem- en de waterkwaliteit, en om de beschikbaarheid van water in het gebied beter te regelen. Het gezamenlijk doel is het evenwicht tussen landbouw, water en natuur herstellen. **Koen Eyskens** (Provincie Antwerpen)

 Hoeve De Waterkant in Donk (Herk-de-Stad) is een rundveebedrijf met hoevetoerisme en thuisverkoop in een oude Haspengouwse vierkantshoeve. De boerderij is gelegen op gronden met de kadastranaam 'de waterkant', in de achtertuin van natuurgebied 'Het Schulensbroek'. Die benaming maakt duidelijk dat water er een uitdaging is. In kader van het Pilootproject Productief Landschap werd gezocht naar scenario's die het watersysteem en het landschap ten goede komen en tegelijk het gezin van inkomenszekerheid voorzien. Wat zijn de kansen, maar ook de moeilijkheden bij het maken van die oefening?

Kirsten Bomans (AnteaGroup)

 Ilse Geyskens (Boerenbond) reflecteert op deze cases. Daarna is er tijd voor gesprek met het publiek.

2 Soil Oriented Development: de bodem als basis voor keuzes

Een gezonde, levende bodem zorgt voor de rijkdom van ons ecosysteem, voorziet ons van voedsel, houdt ons gezond en wapent ons tegen extreme weersomstandigheden. De bodem als levende biotoop komt maatschappelijk echter veel te weinig in beeld.

 Het programma Grond+Zaken wil het belang van een gezonde bodem in de kijker zetten en goede bodemzorg stimuleren. Dat begint bij een diversiteit aan 'bodemzorgers': van leerkrachten, landbouwers, lokale besturen, wetenschappelijke experts, tuinspecialisten, ondernemers, grondoverzetters tot en met Vlaamse, Nederlandse en Europese beleidsmakers. Maar ook ontwerpers en ruimtelijk planners worden aangemoedigd om mee te stappen in het verhaal. **Petra Deproost** (Departement Omgeving) licht toe hoe dat gebeurt.

 Hoe kunnen we bodemkwaliteit en bodemheropbouw meer sturend maken in onze ruimtelijke ontwikkeling? Kunnen we naar een Soil Oriented Development? **Lene De Vrieze** (Architecture Workroom Brussels - AWB) neemt je mee in een reeks verhalen over bodemzorgers, bijeengebracht door AWB in opdracht van de OVAM.

 Carbon farming, of koolstofbewuste landbouw, stimuleert het binden van koolstof in landbouwbodems, waardoor de bodemkwaliteit verhoogd wordt. Door de koolstofbinding is deze vorm van landbouw ook een manier om klimaatopwarming tegen te gaan. Lokale besturen kunnen een bijzondere rol spelen om Carbon Farming te lanceren. **Evelien Lambrecht** (Inagro) en **Claudio Saelens** (gemeente Beernem) geven alvast een inspirerend voorbeeld met een pilootproject waar 10 landbouwers bij betrokken zijn.

3 Voedsel-landschap

In Vlaanderen lopen natuur, wonen, werken en landbouw dooreen. Een mogelijk strategie voor deze versnipperde toestand is 'ontsnippering' door bvb ongebruikte infrastructuur te slopen. Maar je kan net zo goed een doordachte visie op verweving ontwikkelen. Hierdoor wordt de nabijheid van diverse functies een voordeel. Als we nadenken over voedsellandschappen, maken we net deze oefening: hoe kunnen landbouw, natuur, wonen en werken op een wenselijke en zinvolle manier verweven worden?

Het is belangrijk te vertrekken vanuit de open ruimte als mozaïek, waar stedelijke en openruimtefuncties elkaar ontmoeten. Door de valse tegenstelling tussen stedelijkheid en open ruimte los te laten, kan je immers je blik openen voor de positieve en negatieve effecten van deze ontmoeting – en zo beleidsmatig sturen.

 Bovenstaand denkkader vormt ook een belangrijk uitgangspunt van de praktijken van Architecture Workroom Brussels.

Bram Vandemoortel verwijst naar de voedsellandschappen in De Grote Verbouwing: hoe kunnen allianties tussen grondeigenaars en grondgebruikers een aanzet vormen voor een nieuwe landbouwontwikkelingsstrategie? Hoe kan het concept 'agro-ecologische stedenbouw' bijdragen aan een actieplan van lokale besturen ter ondersteuning van landbouw?

 Aanvullend bespreken we een lokale voedsel-landschapcase en gaan we in gesprek met het publiek.

4 Gebiedsgericht werken in een gedifferentieerde landbouw(beleids)ruimte

De landbouwruimte in Vlaanderen is heel divers. Zowel verschillen in fysisch milieu, landbouwpraktijken, maar ook regelgeving leiden tot een grote verscheidenheid aan landbouwgebieden. Deze sessie vertrekt van het feitelijk gedifferentieerd landbouwgebied. Op basis van concrete, gebiedsgerichte initiatieven, verkennen we het hoe-wat-waarom van gebiedsgericht werken in een gedifferentieerde landbouw(beleids)ruimte.

Sessievoorzitters: Anna Verhoeven (ILVO) en David De Pue (ILVO)

 Atelier Romain voert op dit moment een visievormingstraject over het hergebruik van hoeves in de Vlaamse Ardennen uit in opdracht van de provincie Oost-Vlaanderen. Ruimtelijk planner **Janne Vaes** toont de mogelijkheden en de voorwaarden van gebiedsgericht werken.

5 Van lokaal voedselbeleid naar lokaal landbouwbeleid

De afgelopen jaren ontwikkelden vele steden en gemeenten een vorm van lokaal voedselbeleid. Een handvol pioniert vandaag in de ontwikkeling van een 'lokaal voedselbeleid 2.0', dat ook veel meer lokaal landbouwbeleid durft en wil zijn. Deze sessie focust op de strategische waarde en het belang van publieke landbouwgronden (o.a. van OCWM's) en actief grondbeleid.

 Onderzoeker **Hans Vandermaelen** (UGent/ILVO) leidt het thema in en neemt ons mee in zijn vernieuwend onderzoek naar publiek grondbezit.

 Ruimtelijk planner **Sally Lierman (Atelier Romain)** schetst de kansen van het denken vanuit 'stadslandbouw' naar een 'ruimtelijk landbouwbeleidsplan', vanuit cases in Gent en Aalst.

 Aansluitend delen pioniers van het lokale beleid hun ervaringen en gaan we in interactie met het publiek.

6 Proactief vergunningenbeleid

Hoe kan je via vergunningen het juiste landbouwbedrijf op de juiste plek krijgen, met een win-win voor landbouwer én omgeving? Hoe kan je je flexibel opstellen zodat landbouwers kunnen verbreden (bv combinatie landbouw-hoevetoerisme) zonder de deur open te zetten voor ongewenste ontwikkelingen? Hoe voorkom je dat landbouw uit het landbouwgebied wordt geconcurrereerd? **Sessievoorzitter: Hans Tindemans (VRP)**

 Marlies Caeyers (Provincie Antwerpen) en **Arnout De Waele** (Atelier Romain) geven duiding bij het landbouwkompas. Dat is een 'context-sensitieve' analysetool die tegelijk een objectiverende basis vormt voor de vergunningverlening. Welke parameters worden gebruikt voor die tool? Kunnen gemeenten hieruit zelf een methode en analysekader ontwikkelen om toe te passen?

 'Boer Ruimt Veld'* onderzoekt de onthardingsmogelijkheden van vrijkomende landbouwbedrijven en de herbestemming ervan naar landbouwgrond. Het project speelt in op de noodzaak aan een doordacht, gedragen onthardingsbeleid dat de open agrarische ruimte behoudt en versterkt. **Marjolijn Claey**s (Voorland) licht toe hoe de leerlessen uit 'Boer Ruimt Veld' kunnen doorwerken in het vergunningenbeleid.

* Boer Ruimt Veld is een project van het consortium ILVO/Boerenbond/Voorland/KU Leuven.

 Advocate **Lotte Arkens** (Landgoedadvocaten) kent de perspectieven van landbouwer en overheid in de vergunningverlening als geen ander. Samen met **Katrien van Herck** (Boerenbond) reflecteert ze over wat belangrijk is in een vergunningenbeleid dat rekening houdt met maatschappelijke, menselijke en ondernemingsperspectieven - en dit binnen de juridische kaders.

Aansluitend gaan we in interactie met het publiek.